

**Натисніть тут, щоб  
купити книгу на сайті  
або замовляйте за телефоном:  
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,  
(066) 727-17-62**

## Передмова

*Якщо ви різьбите щось із мармуру, ця праця згине; якщо ви куєте щось із заліза, його знищить час; коли будете велетенські будівлі, вони з часом розлетяться. Але якщо працюєте над безсмертним умом — душею, впоюєте в них засади любові Бога й людства, тоді витискаєте той знак, виконуєте ту працю, що існуватиме й сяятиме цілу вічність.*

*Святий Іван Золотоустий*

“Процес становлення незалежної демократичної України, як про це сказано в Програмі “Основні орієнтири виховання учнів 1–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України”, з її прагненням стати повноправним членом європейської спільноти передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованих норм життя на основі загальнолюдських цінностей та духовних, моральних і культурних засад українського народу. Тому мета сучасного освітнього процесу — не тільки сформувати необхідні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних предметів, а й формувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти викликам глобалізації життя”.

Для досягнення цієї мети свою діяльність педагог мусить наповнити цінностями, відбираючи методи, засоби, враховуючи реальні умови, рефлексуючи процес власної діяльності.

Мотивація до виховної діяльності знаходиться в душі самої особистості педагога, а не поза нею. Справжній вихователь не грає роль, а виконує виховні функції. Він існує в сфері духовних стосунків із вихованцями, реалізуючи позицію вихователя в єдності свідомості й діяльності.

Крім того, класний керівник, усвідомлюючи те, що батьки учнів є їхніми першими природними вихователями, мусить співпрацювати з ними, пропагуючи педагогічні знання з метою підвищення їх педагогічної грамотності, організовуючи заходи, спрямовані на оволодіння батьками системою умінь, необхідних для виховання.

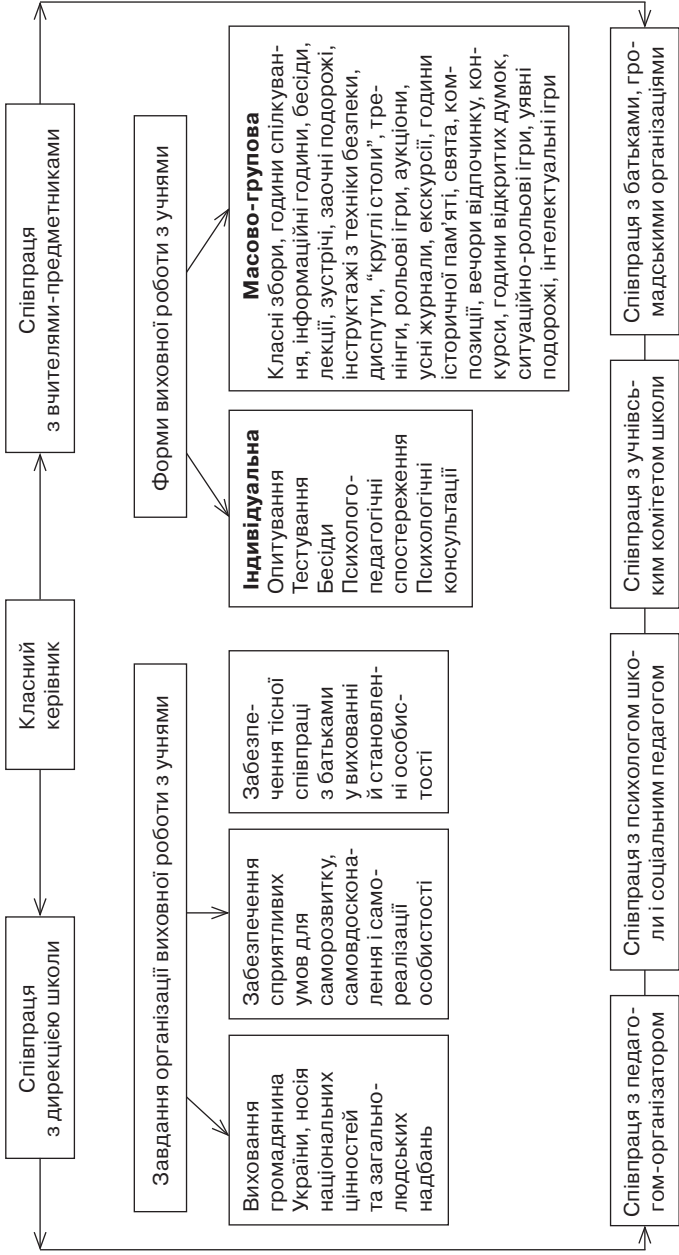
Ефективність різних видів виховання залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Пріоритетними є активні методи, які спрямовані на самостійний пошук істини, сприяють формуванню критичного мислення школярів, ініціативи та творчості.

Дані матеріали, запропоновані класним керівником Середюк Г.М., є логічним продовженням посібника “Педагогічний пошук класного керівника”, виданого у 2002 р. Тут автор пропонує новий матеріал, в якому актуальною є тематика виховних заходів, подає приклади різних форм виховної діяльності з школярами та їхніми родинами.

*Ганна Клибус,  
методист відділу освіти Богородчанської райдержадміністрації*

I

# СХЕМА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АКТИВНИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ



## Опитування

*з метою вивчення ставлення учнів  
до навчально-виховного процесу в школі*

1. В якому класі навчаєшся? \_\_\_\_\_
2. Які навчальні предмети є твоїми улюбленими?  
\_\_\_\_\_
3. На які уроки йдеш із задоволенням?  
\_\_\_\_\_
4. Які предмети ти вилучив би (вилучила б) із шкільної програми?  
\_\_\_\_\_
5. Які навчальні дисципліни хотів би (хотіла б) вивчати в школі?  
\_\_\_\_\_
6. Які гуртки, секції відвідуєш?  
\_\_\_\_\_
7. Які гуртки, секції хотів би (хотіла б) відвідувати?  
\_\_\_\_\_
8. Чи береш участь у шкільній художній самодіяльності? \_\_\_\_\_
9. Що в навчально-виховному процесі школи тобі подобається?  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
10. Що не подобається?  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_
11. Яку громадську роботу в школі ти хотів би (хотіла б) виконувати?  
\_\_\_\_\_
12. Чим любиш займатися у вільний час?  
\_\_\_\_\_
13. Якби ти був (була) директором школи, що змінив би (змінила б)  
у навчально-виховному процесі?  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

## IV

# ВИХОВНА РОБОТА З УЧНЯМИ

*Метою виховання є формування морально-духовної життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, сім'янин, професіонал.  
(Основні орієнтири виховання учнів 1–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів України)*

## 1. ШКОЛА ГРОМАДЦІНИНА

### Сторінки нашої історії

*(тематичний календар для інформування та проведення інших заходів, що сприятимуть вихованню ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави)*

1 січня — народився Степан Бандера — символ української нації (до дня народження провідника ОУН УПА Степана Бандери).

22 січня — В єдності — сила народу (до дня Соборності України).

29 січня — Спом'яни ... і не забудь! (в пам'ять про юних героїв, що загинули на станції Крути).

15 лютого — Роки минають, а пам'ять — вічна (в пам'ять про воїнів-інтернаціоналістів, які брали участь у неоголошеній війні Афганістану).

21 лютого — Духовні соки з рідної криниці (до Міжнародного дня рідної мови).

9 березня — “І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій ...” (до дня народження Тараса Шевченка).

26 квітня — Чорнобиль на карті України (до дня Чорнобильської трагедії).

9 травня — “Стоїть обеліск, а на нім — імена, які вкарбувала священна війна” (до Дня Перемоги у Другій світовій війні).

1 червня — Їм потрібна наша любов і ласка (до дня захисту дітей)

28 червня — “В своїй хаті — своя правда ...” (Т. Шевченко), (до Дня Конституції України).

23 серпня — “Наш стяг — колосся у степах під голубим склепінням неба” (до дня Державного Прапора України).

24 серпня — “... Є на світі Україна! Не грудка, а земля з народом є!” (С. Пушик), (до Дня Незалежності України).

27 серпня — “Безсмертний син безсмертного народу” (В. Сосюра),  
(до дня народження Івана Франка).

14 жовтня — “І падали під кулями повстанці ...” (в пам’ять про воїнів УПА).

1 листопада — “В одній землі возз’єднаній, державній  
Шляхи Шевченка і шляхи Франка” (Д. Павличко),  
(до дня державності на західноукраїнських землях).

9 листопада — З історії письма (до Дня української писемності).

27 листопада — Пам’ятаймо!.. Найжахливіша сторінка 1932–1933 рр.  
в книзі нашої історії (в пам’ять жертв Голодомору).

6 грудня — Найпочесніше звання — захисник (до Дня Збройних  
Сил України).

## Інформаційна година

### “Творець пісні, що стала символом”

(присвячена пам’яті Павла Чубинського)

**Мета:** ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом автора Державного гімну України, з історією створення символу; розвивати загальнокультурну компетентність учнів; сприяти вихованню патріотичних почуттів, любові та пошани до державних символів.

**Обладнання:** плакат із українською національною символікою, Конституція України, портрети П. Чубинського та М. Вербицького.

**Словник:** *Гімн* — урочиста пісня на честь держави, героя, яка виконується великими колективами під час свят та офіційних прийомів, парадів, змагань тощо.

*Символ* — умовне позначення будь-якого предмета, поняття чи явища.

*Фольклорист* — збирач усної народної творчості.

*Етнограф* — той, хто вивчає культуру і побут народу.

**Випереджувальні завдання учням:**

1 група — правознавці — повідомлення “Конституція України про державні символи”.

2 група — мистецтвознавці — повідомлення про композитора Михайла Вербицького.

3 група — читці — підготувати поезії Павла Чубинського.

### **Вступне слово вчителя.**

В історії нашого народу є імена, якими по праву пишається людство. Шануючи великих людей, міркуючи про їхнє життя та справи, ми задовольняємо потребу нашої душі, яка нам підказує признати у іншого правдиву заслугу і віддати йому належну почесність.

І сьогодні ми спробуємо порозмовляти про одного з таких людей — Павла Платоновича Чубинського, творця пісні, що стала символом Української держави.

Нелегким був його життєвий і науково-творчий шлях. Народився Павло Платонович 17 січня 1839 року в містечку Борисполі поблизу Києва. Закінчив Київську гімназію, а потім став студентом юридичного факультету Петербурзького університету. Ще будучи студентом, Чубинський особливо цікавився життям українського народу, його звичаями, побутом, творчістю. Під час літніх канікул мандрував рідною Україною, збирав фольклорні матеріали, записував народні пісні, обряди. До нього часто приїздив Микола Лисенко. Вони записали докладно, з нотами, 108 зразків бориспільського весілля. Записував Лисенко народні пісні і від самого Чубинського, який дуже любив співати.

Повернувшись після навчання на Бориспільщину, Чубинський багато подорожує рідним краєм, поширює бунтарські вірші Тараса Шевченка, співає українські народні та революційні пісні. Він вивчає життя народу, ходить по ярмарках, селах і записує народну творчість. У центрі уваги вченого — світ уявлень та розумінь нашого народу. Треба сказати, що П. Чубинський значно розширив межі досліджень, удосконалив справу збирання і опрацювання фольклору.

Павло Чубинський був організатором Південно-західного відділу Російського географічного товариства, з яким пов'язав свою науково-етнографічну діяльність. Товариство об'єднало вчених Олександра Кістяківського, Володимира Антоновича, Костя Михальчука та багатьох інших. Завдяки таланту, титанічній енергії та неабияким здібностям Павла Чубинського за два роки було підготовлено до друку семитомне видання “Праць етнографічно-статистичної експедиції в Західно-Руський край”, “Календар Південно-Західного краю”, декілька збірників та статей. За цей час було записано близько чотирьох тисяч обрядових пісень, триста казок, зроблено численні записи говірок, поміток про характер занять та побут народу. За наукову працю вчений отримав від Російської Академії наук премію імені Уварова та золоту медаль від Міжнародного Конгресу у Парижі (1875 р.).

Іван Якович Франко, оцінюючи працю Павла Чубинського, зазначив, що “це жива картина життя і побуту українського народу з його звичаями, характером, світоглядом, з його радістю і безмірною тугою”.

Чубинський цікавився всім — наукою, етнографією, фольклором, культурою, театром, поезією (сам писав вірші). Життя його було важким, сповненим страждань. Сам він про це писав так:

Багато гірких слів пролив,  
І горя я дізнавсь чимало.  
Людей і правду я любив —  
За те мене і зневажали.

Павло Чубинський був заарештований і висланий на далеку Північ. Уся київська “Громада” проводжала митця, на прощання заспівали пісню “Ой Морозе, Морозенку”. До Архангельська супроводжував молодого етнографа поліцейський, який повернувся до Києва зачарований Павлом Платоновичем і навіть його українофільством. Ось якою привабливою була ця людина!

Поезії Павла Чубинського були видані окремою збіркою під назвою “Сопілка” в 1871 році у Києві під псевдонімом Павлусь. Цією книжкою віршів автор засвідчив свої симпатії до українського художнього слова, вболівання за його долю. Пропоную вам послухати деякі твори Павла Чубинського.

*Група “Читці” представляє твори<sup>3</sup>*

Учень 1.

### До моєї Катрусі

Ще небагато літ прожив,  
 А вже сивіє чорний волос;  
 Ще не діждав своїх я жнив,  
 А вже жовтіє колос...  
 Я в світі широко працював,  
 Я сів те, що Бог послав.  
 Багато гірких сліз пролив,  
 І горя я дізнав чимало;  
 Людей і правду я любив, —  
 За те мене і зневажали,  
 І молоді літа свої  
 Я скоротав на чужині.  
 Тепер з тобою спочиваю,  
 Тепер прийшла моя весна, —  
 Я мов по смерті оживаю,  
 І ти, як зіронька ясна,  
 Мені присвячуєш, з тобою  
 Я вже не знаюся з журбою.  
 Світи ж мені, поки я бачу,  
 Поки до праці ще берусь, —  
 Я марне сили не потрачу  
 І жнив своїх таки діждусь, —  
 Збери, що сів, і веселий  
 Піду на вічну оселю!..

<sup>3</sup> Акорди. Антологія української лірики від смерті Шевченка. /Упорядкував Іван Франко. — К.: Веселка, 1992. — С. 106–108.



## Учень 2.

**Вдовина доля**

Туман, мати, туман, мати,  
Туман долиною;  
Ой зосталася тепер твоя дочка  
А убогою удовою.  
Ой діти ж мої, діти маленькії  
Осталися сиротами!  
Де ж я подінусь, де ж я пригорнуся,  
Мої діточки, з вами?  
Ой ниво ж моя, ниво богатая,  
Нікому ж тебе орати, —  
Ой будеш, ниво, будяком колючим  
Та пиреєм заростати.  
Ой діти ж мої, діти маленькії,  
Хто ж вас буде доглядати?  
Ой коли піjde удовиця бідна  
Про вас хліба заробляти?  
Ой візьму на плечі сакви з черствим хлібом,  
На ліву рученьку дитину,  
А правою візьму дитину другу,  
А третя й сама йтиме.  
Ой буду жати щиро чуже жито,  
Нехай стерня ніжки коле!  
Буду зодягати, діток годувати,  
Щоб не були босі й голі.  
Буду працювати, буду заробляти,  
Нехай ллється піт кривавий;  
Буду тішитися, буду забавлятися,  
Обливаючись сльозами.

## Учень 3.

**Сон невольника**

За день утомили і праця, й нудьга,  
Заснув я, і сниться мені,  
Що ніби й до мене доходить черга,  
Дають буцім волю мені.  
І от я на волі, у рідній сім'ї ...  
Цілує матуся і плаче:  
“Скоріше гадала, що буду в землі,  
Ніж тебе, мій сину, побачу!”  
До серденька горне і батько старий, —  
Зрадів голуб сизий і каже:  
“Тебе вже оплакали, синочку мій,  
Утіхо єдина ти наша!”

І любо і мило у рідній сім'ї,  
Веселая рідна хатина;  
Радію ві сні я і легко мені,  
І плачу мов тая дитина.  
Прокинувсь... Ох лихо! Я все ще в тюрмі!  
Кайдани бряжчать навісні;  
Болить моє серце і тяжко мені,  
І сльози не ллються дрібнії ...

Вчитель. Павло Чубинський входив до київської патріотичної організації інтелігентів “Стара громада”, до якої належали такі визначні діячі, як Тадей Рильський, Володимир Антонович, Олександр Руссо та інші. Серед членів цієї громади виник задум створити високопатріотичний вірш, який би наснажував українців на боротьбу за волю, став національним гімном. Реалізувати цей задум випало поетові, вченому-етнографові Чубинському. З-під його пера з'явився вірш “Ще не вмерла Україна”. Ця поезія перекликається з патріотизмом творів Тараса Шевченка, вона виражає могутню віру в те, що “не вмирає душа наша, не вмирає воля” — з одного боку, а з іншого — в цьому вірші вчувається піднесення визвольних прагнень слов'янських народів — болгар, чехів, словаків, сербів, поляків.

На Україні на той час був поширений — насамперед, серед патріотично налаштованого польського населення — створений ще 1797 року польський гімн “Ще не вмерла Польша”; популярними були і сербські патріотичні пісні, серед яких “Гей, слов'яни”, що власне й була національним гімном. Саме цю пісню, за свідченням сучасників, співала київська молодь, зокрема члени “Київської громади”, якій були притаманні ідеї визволення слов'янських народів, їхнього духовного єднання. Вперше вірш “Ще не вмерла Україна” було продекламовано серед членів “Старої громади”, тут же його оцінили й схвалили і вперше заспівали на мотив сербської пісні.

За створення вірша Павло Чубинський поплатився засланням до Архангельської губернії. Царська охорона постійно тримала в полі зору всіх діячів української культури, за найменшу підозру у “сепаратистських” тенденціях заточувала в тюрми, на заслання.

Людина демократичних переконань, усім серцем прихильна до свого народу, Чубинський сім років був відірваний від України. Сучасники, зокрема Софія Русова, з великою симпатією згадують про цього невтомного трудівника на ниві народознавства. У спогадах вона пише: “Стоїть передо мною могутня постать Павла Чубинського... Високий, чорнявий, з чорними очима, з густими бровами, низьким гучним голосом, з владними рухами, високим чолом — тип організатора, який добре знає те, що організовує, вміє володіти людьми і проводить свою справу через усі перешкоди.

Ні постійні переслідування уряду, ні заслання до Архангельської губернії не змогли охолодити його відданості Україні”.

Чубинський, не зважаючи на важкі умови життя і праці, все ж зумів залишити глибокий слід у розвитку фольклористики і етнографії України. Його життєвий шлях завершився 26 січня 1884 року в Києві, а місцем вічного спочинку став родинний хутір, який тепер знаходиться у складі міста Борисполя Київської області.

Доля вірша, якому судилося виконувати роль гімну України, була дуже важкою. Первинний текст Чубинський переробляв кілька разів, змінюючи окремі рядки й слова. Ось послухайте перші варіанти пісні.

*Група “Читці” представляє варіанти пісні “Ще не вмерла Україна”.*

Учень 1.        Ще не вмерла Україна<sup>4</sup>,  
                      І слава, і воля!  
                      Ще нам, браття-молодці,  
                      Усміхнеться доля!  
                      Згинуть наші вороги,  
                      Як роса на сонці;  
                      Запануєм, браття, й ми  
                      У своїй сторонці.  
                      Душу, тіло ми положим  
                      За нашу свободу  
                      І покажем, що ми, браття,  
                      Козацького роду.  
                      Гей-гей, браття миле,  
                      Нумо братися за діло!  
                      Гей-гей пора встати,  
                      Пора волю добувати!  
                      Наливайко, Залізник  
                      І Тарас Трясило  
                      Кличуть нас із-за могил  
                      На святе діло.  
                      Іздаймо славу смерть  
                      Лицарства-козацтва,  
                      Щоб не втратить марне нам  
                      Свого юнацтва.  
                      Душу, тіло ми положим  
                      За нашу свободу  
                      І покажем, що ми, браття,  
                      Козацького роду.  
                      Гей-гей, браття миле,

<sup>4</sup> Українська Муза. Павло Чубинський: “Ще не вмерла Україна”. — Акціонерне товариство “Обереги” — К., 1991.— С. 5–6.

Нумо братися за діло!  
 Гей-гей пора встати,  
 Пора волю добувати!  
 Ой Богдане, Богдане,  
 Славний наш гетьмане!  
 Нащо віддав Україну  
 Москалям поганим?!  
 Щоб вернути її честь,  
 Ляжем головами,  
 Назовемся України  
 Вірними синами!  
 Душу, тіло ми положим  
 За нашу свободу  
 І покажем, що ми, браття,  
 Козацького роду.  
 Наші браття славяне  
 Вже за зброю взялись;  
 Не діжде ніхто, щоб ми  
 Позаду зістались.  
 Поєднаймося разом всі,  
 Братчики-славяне:  
 Нехай гинуть вороги,  
 Най воля настане!  
 Душу, тіло ми положим  
 За нашу свободу,  
 І покажем, що ми, браття,  
 Козацького роду.

Учень 2.

Ще не вмерла Україна і слава, і воля<sup>5</sup>,  
 Ще нам, браття молодці, усміхнеться доля!  
 Згинуть наші вороги, як роса на сонці,  
 Запануєм, браття, ми у своїй сторонці!  
 Душу й тіло ми положим  
 За свою свободу  
 І покажем, що ми, браття,  
 Козацького роду.  
 Гей, гей, браття милі,  
 Нумо братися за діло!..  
 Гей, гей, пора встати,  
 Пора волю добувати!  
 Ой Богдане, Богдане, славний наш гетьмане,

<sup>5</sup> Українська Муза. Поетична антологія. Випуск 4. — К., 1908. — С. 389–390.

Нащо оддав Україну ворогам поганим?!  
Щоб вернути її честь, ляжем головами,  
Наречемся України вірними синами!  
Душу й тіло ми положим  
За нашу свободу  
І покажем, що ми, браття,  
Козацького роду.  
Спогадаймо тяжкий час, лихую годину  
Й тих, що вміли умирать за нашу Вкраїну,  
Спогадаймо славу смерть лицарства-козацтва!  
Щоб не стратить марно нам свого юнацтва!  
Душу й тіло ми положим  
За нашу свободу  
І покажем, що ми, браття,  
Козацького роду.

Вчитель. А зараз дізнаємося, хто ж написав музику до цього патріотичного вірша.

Учень-мистецтвознавець. Вірш Павла Чубинського знайшов музичне втілення у творчості Михайла Вербицького (1815–1870 рр.) — талановитого композитора, одного з організаторів духовного і культурного життя в Західній Україні. М. Вербицький належав до, так званої, “перемишльської школи” композиторів, яка заклала основи музичного життя в Галичині. Він автор багатьох музичних творів на народні мелодії, полонезів, вальсів, збірника п’єс для гітари, симфонічних творів. Михайло Вербицький дав музичне життя багатьом творам Юрія Федьковича, “Заповітові” Тараса Шевченка.

Та найбільшу популярність принесла Вербицькому героїко-патетична музика до вірша Павла Чубинського “Ще не вмерла Україна”, яку він написав спочатку для солоспіву, а згодом для хору і оркестру. Музичний текст вперше побачив світ 1885 року у львівській пісенній збірці “Кобзар”, полонивши зразу широкі суспільні кола, зокрема молоді.

Вчитель. Часи переслідування української культури російським самодержавством та цісарською Австро-Угорщиною не сприяли поширенню національного гімну України. Його нове життя почалося з часу утворення незалежної Української держави в січні 1918 року. А 15 березня 1939 року він отримав державне затвердження як офіційний гімн Карпатської України. Та Карпатська Україна проіснувала недовго, згодом гімн був заборонений.

Заборонений він був і за радянських часів, а згадки про нього розцінювалися як вияв націоналізму й антирадянщини. Однак українці добре пам’ятали пісню, співали її таємно, в родинних колах та серед

## Зміст

Передмова.....	5
I. СХЕМА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АКТИВНИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ .....	6
II. ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ .....	7
Опитування з метою виявлення ставлення учнів до навчально-виховного процесу в школі.....	8
Опитування з метою виявлення профорієнтаційних намірів учнів .....	9
Опитування“Телебачення у нашому житті” .....	10
Опитування з метою вивчення рівня особистісних рис та творчих здібностей учнів.....	11
Опитування“Чи вміємо ми цінувати час?” .....	12
Опитування“Ти і твоя сім’я” .....	13
Програма вивчення свого “Я” .....	15
III. НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВУЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА.....	16
IV. ВИХОВНА РОБОТА З УЧНЯМИ .....	17
1. ШКОЛА ГРОМАДЯНИНА	
Сторінки нашої історії .....	17
Інформаційна година “Творець пісні, що стала символом” .....	18
Літературне свято “Безсмертний син безсмертного народу” .....	27
2. ШКОЛА МОРАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ, КУЛЬТУРИ І ВВІЧЛИВОСТІ	
Година спілкування“Поговоримо про ввічливість” .....	39
3. ШКОЛА ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ	
Проект “Краса в імені твоїм” .....	50

Година відкритих думок “Життєві кризи і труднощі. Як їх долати?” .....	67
Виховна година “Чесність — одна з головних рис справжньої людини” .....	78
<b>4. ШКОЛА ЕКОЛОГІЇ</b>	
Проект свята земної краси “Квіти — чарівний дарунок природи” .....	84
<b>5. ШКОЛА ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ І ПРОФОРІЄНТАЦІЇ</b>	
Тренінгове заняття: “Ти і професія” .....	103
Аукціон думок “Праця годує, а лінь марнує” .....	111
<b>6. ШКОЛА МИСТЕЦТВ</b>	
Заочна екскурсія “У картинній галереї” .....	117
Інсценізація новорічної зимової казки “Принцеса Сніжана” .....	128
<b>7. ШКОЛА “ВЧИТЬСЯ ВЧИТИСЯ”</b>	
Час — річ дорогоцінна. Як правильно організувати свій час? .....	132
За мудрістю — до словника .....	138
Читання — це мистецтво. Основні правила читання.....	143
Пам’ять. Подбай про неї .....	150
<b>V. КРАЄЗНАВЧО-ПОШУКОВА РОБОТА.....</b>	<b>156</b>
План-схема краєзнавчо-пошукової роботи.....	156
Елементи весільного обряду, зібрані і записані від старожилів .....	156
<b>VI. ШКОЛА І СІМ’Я: ШЛЯХИ СПІВПРАЦІ.....</b>	<b>166</b>
Активні та інтерактивні форми роботи з батьками .....	166
“Круглий стіл” на тему: “Родинна педагогіка — важливий чинник виховання юного покоління” .....	167